

Referat	Møte 1/2021
Dato	4-5.2.2021
Sted	Webmøte

Til stede: Anne Ingeborg Myhr, *styreleder*, Eirik Selmer-Olsen, Karen Johanne Baalsrud, Katrine Røed Meberg, Marit Kjeldby, Audun Korsæth, Aasmund Bunkholt, Camilla Sandström, Nina Glomsrud Saxrud, Göran Ericsson, Stig A. Larssæther (dag to)

Forfall: Stig A. Larssæther (dag en)

Observatører: Gry Færvik, LMD,
Torstein Lindstad, KLD

Til stede fra Forskningsrådet:

Vidar Skagestad, Tina Rebecca Hov-Gylthe, Anicke Brandt-Kjeldsen, Ivar Berthling, Jonas Enge, Eli Ragna Tærum.
Per saker: Trond Einar Pedersen og Øystein Rønning (seminar bioøkonomi), Gudrun Langthaler (sak 6), Philip Lorentzen (sak 5), Ingrid Lomelde (sak 10)

Seminar Bioøkonomi

Bioøkonomiseminarer ble gjennomført på drøyt 2 timer. Første bolk var presentasjoner. Administrasjonen presenterte først konseptet/begrepet bioøkonomi i et historisk perspektiv. Deretter ble det gitt en overordnet oversikt over igangsatt bioøkonomiportefølje det siste tiåret, med vekt på hvordan BIONÆR har jobbet og ellers tverrgående finansiering. Stig Borgvang, NIBIO, presenterte det store mikroalgeprosjektet Algae2Future, som har fått stor oppmerksomhet og avstedkommet innovasjonsprosjekter. Sist i bolken presenterte to styremedlemmer sine perspektiver og tanker om bioøkonomi.

I diskusjonsbolken berørte PS en hel rekke aspekter som bør hensyntas når en satsing på bioøkonomien skal videreutvikles gjennom investeringsplaner og revisjon av porteføljeplanen. Administrasjonen har i punktene under trukket frem noen momenter som fremkom i diskusjonen. Noen kulepunkter presenteres som aspekter som bør balanseres:

- I bioøkonomi og sirkulær økonomi har PS ansvaret for to brede, delvis overlappende, tverrgående satsinger/temaområder. Det er viktig å koordinere hvordan det investeres innenfor disse to områdene.
- Balansegang mellom det norske og internasjonalt. Produksjonsgrunnlaget må ligge forankret i satsingene. Det må råde en bevissthet om norsk særegenhet når det gjelder topografi og bioressurssituasjon (areal, forvaltning, jord, skog, hav, klima). Samtidig er utfordringene og forskningstemaene internasjonale og relativt universelle.
- En bioøkonomisatsing må vektlegge sektorovergripende ("blågrønne") problemstillinger.
- Teknologit utvikling i bioøkonomien er avhengig av mange disipliner. Utfordringer må møtes med tverrfaglige tilnærminger
- Et blikk for helhetlige løsninger og perspektiver i utviklingen av bioøkonomien må kombineres- og balanseres- med rom for å gå i dybden i (naturvitenskapelige) disiplinære problemstillinger.
- En bioøkonomi må utvikles langs bærekraftige rammer. Ansvarlig forskning og innovasjon (RRI) må stå sentralt. Sterk bærekraft bør legges til grunn. Planetens tåleevne må ivaretas.
- Relatert til punktet over, en satsing på bioøkonomien bør etterstrebe å utviske grensene til sirkulær økonomi og derigjennom understøtte rammeverket for en "smultringsøkonomi"-

hvor ambisjoner knyttet til økonomisk aktivitet endres fra vekst og kontroll til snarere å møte menneskers grunnleggende behov innenfor planetens tålegrenser.

- Mennesker og kompetanse er helt sentralt for realisering av bioøkonomien på tvers av skog, land og hav. Kunnskapsallmenningen må videreutvikles, det må sikres rekruttering til relevante fagområder- utfordringer knyttet til et svakt rekrutteringstilfang innenfor agronomi ble nevnt særskilt
- Det er behov for (vitenskapelige) analyser av implementeringsscenarioer. Disse må inkludere system- og effektanalyser. Det er behov for å analysere hva som hjelper og hvilke løsninger som er lønnsomt over tid. Den grønne omstillingen- inkludert bioøkonomien- må underbygges med et godt faktagrunnlag
- Vi trenger kunnskap og instrumenter for hvordan vi kan vi omsette dagens kunnskap mtp å realisere bioøkonomien
- Forbrukere har en sentral rolle for å realisere bioøkonomien, det må legges til rette for god involvering av aktører også utenfra akademia i prosjektene (transfaglig tilnærming)
- En satsing på bioøkonomien må legge til rette for transformativ endring der dette er nødvendig, gjennom dyptgående re-organiseringer av dagens systemer på tvers av teknologier, økonomi og sosiale faktorer, inkludert forbrukerpreferanser og verdier og normer i samfunnet.
- Innenfor bioøkonomien er det mye snakk om “helhetlige løsninger”, med en viss fare for å gå seg vill i store ord. Alt trenger ikke henge sammen med alt

Sak PSBIOMIL 1/21 Godkjenning av sakslisten

Vedtak: Sakslisten godkjennes.

Til eventuelt:

1. Om håndtering av kritikk av Forskningsrådets søknadsbehandlingsprosesser i media
2. Erfaringer med covid19 i oppfølgingen av prosjekter.
3. Forskningsrådet orienterte om endring i roller og oppgaver i administrasjonen

Sak PSBIOMIL 2/21 Godkjenning av referat - beslutning

Vedtak: *Referat og investeringsreferat fra møte 6 20 godkjennes.*

Sak PSBIOMIL 3/21 Spørsmål om habilitet - beslutning

Vedtak: *Ingen inhabilitet ble avdekket knyttet til møtets saker.*

Sak PSBIOMIL 4/21 Søknadstypen demonstrasjonsprosjekt i næringslivet

Administrasjonen orienterte om hvordan styrets føringer for søknadstypen demonstrasjonsprosjekt i næringslivet er tatt inn i utlysningen som nå er publisert på nett, etter vedtak i forrige møte om å disponere deler av midlene avsatt til innovasjonsprosjekter i næringslivet til denne varianten. Det er satt av 10 mill. kroner til denne søknadstypen i 2021. Gitt tilstrekkelig søknadsvolum og kvalitet i prosjektsøknadene, planlegges å tildele 5-10 prosjekter, med løpetid 1-2 år.

Styret takket for orienteringen og bad administrasjonen ha fokus på mobilisering av denne nye søknadstypen mot et bredt sett av mulige søkere.

Vedtak: Styret takker for orienteringen.

Sak PSBIOMIL 5/21 Virkemidler for innovasjon i virkemiddelapparatet

På oppfordring fra styret, gav administrasjonen en orientering om grenseflater og ansvarsdeling i virkemiddelapparatet for innovasjon. Det ble redegjort for ulikheter i oppdragene for Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Det ble illustrert hvor de ulike aktørenes sett med virkemidler og ordninger henger godt sammen og hvor det fortsatt er behov for endring i rutiner og prosedyrer.

Styret etterspurte hvilken betydning det har at Forskningsrådet i likhet med andre i virkemiddelapparatet jobber med innovasjon. Administrasjonen påpekte at en utstrakt dialog med bl.a. Innovasjon Norge er viktig med tanke på et helhetlig (virkemiddel) tilbud for innovasjon. Det ble i den sammenhengen vist til at vi allerede har etablert samarbeid innenfor bl.a. satsingen "grønn plattform" og ikke minst gjennom en felles bioøkonomisatsing vi gjør med dem og SIVA. Styret påpekte at innovative offentlige anskaffelser har stort potensiale, men krever at offentlig sektor ser mulighetene og øker bestillerkompetansen.

Styret kommenterte videre at fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA) ligger tett opptil våre virkemidler og at det bør vurderes om et nytt fellesmøte er aktuelt for å lette samordning.

Vedtak: Styret takker for orienteringen.

Sak PSBIOMIL 6/21 Orienteringssak med internasjonalt blikk, med workshop

Administrasjonen ga et overblikk over hvordan de store samfunnsutfordringene, spesielt klimaendringene og tap av arts mangfold, preger den politiske agendaen på globalt, europeisk og nasjonalt nivå. "Systemsjokk", f.eks. utløst av Covid-19, avslører samfunnets sårbarhet. Det må utvikles løsninger og besluttes veivalg som også tar hensyn til utilsiktede effekter og konseptene bør gjenspeile kompleksiteten. Kunnskap fra forskning og innovasjon er nødvendige drivkrefter for å fremkalle endringer i ønsket retning. Men hvordan omsette det komplekse bildet i en FoUol-agenda? Det europeiske fellesprogrammet JPI FACCE, Joint Programming Initiative on Agriculture, Food Security and Climate Change, har lansert sin nyeste strategiske forskningsagenda som omsetter kompleksiteten i håndterbare innsatsområder og administrasjonen inviterte styrelederen for JPI FACCEs vitenskaplige råd til å foredra om planen.

Frank Ewert, vitenskapelig direktør for det tyske Institute of Agricultural Landscape Research, holdt et innlegg om hvordan integrere klima-, mat- og økosystemperspektiv i planene for forskning og innovasjon for et bærekraftig og resilient landbruk.

Det er mange utfordringer for landbruk, bl.a. overforbruk av ressurser, klimaendringer, tap av biologisk mangfold samt befolkningsvekst. Utfordringer må takles og trade offs reduseres, noe som preger mange initiativer, strategier, programmer og policyer for å håndtere utfordringene. Nyutvikling innen teknologi bidrar til enda mer dynamikk. Transformerende endring krever et samspill mellom alle innsatsfaktorer fra mennesker, natur og teknologi. Systemperspektiv for landbruk er ikke trivielt å få til, og det krever at en identifiserer hvilke andre medvirkende systemer som er de mest sentrale og hvilke interaksjoner som opptrer. En må ta i betraktning sjokk og endringer og la dette styre forskningsagenden. Frank Ewert la fram hvordan man hadde listet kjernetemaer og for hvert av disse beskrev: bakgrunn og

forskningsspørsmål, paradigmer, nøkkelområder, forventede virkninger, mulige "game changers" og tilknytninger til andre relevante initiativer. Så, for å understøtte virkninger og effekter må verktøykassen være variert, interessenter engasjert, resultater være tilgjengelige og et evalueringsrammeverk være på plass. Ewert anbefalte å alltid spørre under planleggingen: *Hvorfor gjør vi dette og hva er vårt ultimate mål?*

Etter spørsmål og svar med Frank Ewert, takket styret for inspirerende innlegg og diskuterte i mindre grupper. Noe av det som ble trukket fram fra gruppe- og plenumsdiskusjonene var:

- Styret minnet om at både natur- og samfunnsvitenskap er sentrale samt at både globale, regionale (nordiske) og norske perspektiver bør være en del av innsatsen. Living labs og "co-creation" som tar med de demokratiske aspektene er verdifulle samtidig som det må være god vektning mellom formell ekspertise og borgernes perspektiv.
- Harmonisering av utlysninger ute og hjemme. Gjør vi det samme som i EU, kopierer vi, er det rette vei å gå?
- Et mangfold av prosjekttypers trengs, bl.a. forskerprosjekter og samarbeidsprosjekter som henholdsvis belyser tematiske og de store tverrfaglige forhold.
- Behov for tverrgående arbeid mellom porteføljestyret for å identifisere utfordringene og kunnskapsgrunnlag ble påpekt, samt at de lokale, regionale og nasjonale forutsetninger må vektlegges.
- Gjennom hvilke virkemidler kunnskap kommer til politikktutforming og forvaltning når behovet er nå mens forskningen tar lengre tid var et viktig spørsmål. Behov for økonomiske modeller og faktagrunnlag som viser sammenhengen mellom bioøkonomi, sirkulær økonomi og smultringsøkonomien ble påpekt.
- Systemperspektivet. Forstå både sosiale og økologiske aspekter og hvordan de samvirker. Silo- og sektorisering. Jobbe på tvers for å møte og identifisere problemene. Systemperspektiver må ikke gå ut over kontekstuelle forskjeller mellom nord og sør, eller til erstatning for nasjonale forutsetninger. Hvordan øke kapasiteten lokalt til å få til transformasjoner og bærekraft?
- Styret minnet om at transformativ endring må basere seg på en god blanding av "ovenfra"- og "nedenfra"-initiativ og tillate høy risiko. For å minske avstanden mellom politikk og FoU kan implementeringsforskning være nyttig, her kan vi lære av måten vi samarbeidet omkring takling av Covid-19.
- Ressurseffektivitet i våre løsningsforslag må ligge til grunn og vi bør se hele matsystemet i sammenheng, inkludert blå sektor, ikke minst "det blå på land".
- Styret diskuterte omkring rollen til ny teknologi, som robotikk i landbruk, vårt syn på natur og vern versus produksjon.
- Det ble foreslått å diskutere temaet "redigering av livssystemer", hvordan f.eks. karbonfangst og digitale løsninger vil endre vårt syn på natur, videre i porteføljestyret.

Vedtak: *Styret takker for orienteringen. Administrasjonen tar med innspill fra porteføljestyret i videre planlegging av investeringer og porteføljepplan.*

Sak PSBIOMIL 9/21 Revisjon av porteføljepplan

Administrasjonen innledet med en kort orientering om prosessen Forskningsrådet har satt opp for revidering av porteføljepplanene, og forslag for prosess for planen til PSBIOMIL, med vekt på første fase fram til utkast til revidert plan skal sendes på ekstern høring. Administrasjonen ba om innspill på grad av revidering og innspill på prosess.

Porteføljestyret ser på foreliggende plan som et godt utgangspunkt for revideringsprosessen. Styret ser at det er behov for oppdatering knyttet til kunnskapsutviklingen, men også

politiske og strategiske forhold. Internasjonale dokumenter, stortingsmeldinger, relevante departementers kunnskapsstrategier og føringer, innspill til revidering av LTP mm er sentralt. Videre vektla styret at samspill mellom porteføljestyrene vil bli sentralt, bl.a. med tanke på felles ansvarsområder, ansvarsfordeling og påvirkningsmuligheter. Porteføljestyret ber administrasjonen integrere budsjettformålet for sirkulær økonomi på en egnet måte, samtidig som samspill med øvrige styre på dette feltet er viktig. Porteføljestyret vektla at planen må bidra til kunnskapsutvikling på tvers av porteføljer, som et bidrag til å bygge ned eksisterende siloer mellom sektorer og kunnskapsområder. Samtidig ble brukerperspektivet i bred forstand vektlagt som sentralt i kunnskapsutviklingen. Styret trakk opp flere dilemmaer og ulike perspektiver som planene bør kunne reflektere på et overordnet nivå, for eksempel samspill mellom arenaer regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Planene bør definere begreper som brukes, bl.a. systemperspektiv, transformasjon og sterk og svak bærekraft.

Porteføljestyret sluttet seg i hovedsak til administrasjonens forslag til prosess, og åpnet for punkt to i forslaget, der det åpnes for noe målrettet ekstern kontakt i første fase. Samtidig vektla styret behovet for legitimitet slik at ikke noen parter får et fortrinn i dette arbeidet før den eksterne høringen. Kontakt med eksterne aktører må begrunnes og være konkrete.

Vedtak: *Forskningsrådets prosess og tidsplan for revisjon av porteføljeplanen for landbasert mat, bioressurser og miljø tas til etterretning. Porteføljestyret ber administrasjonen lage en konkret plan for revidering av porteføljeplan til neste møte i PSBIOMIL i april basert på innspill i møtet.*

Sak PSBIOMIL 7/21 Internasjonale bevilgninger i 2020 og måloppnåelse

Administrasjonen presenterte en overordnet oversikt over tildelinger i 2020 innenfor porteføljens ansvarsområde. Oversikten viste sammenhengen mellom de nasjonale tildelingene (inkludert støtte til infrastruktur, sentre for forskningsdrevet innovasjon og kommunikasjons- og formidlingsstøtte) og de internasjonale tildelingene fra fellesutlysninger med norsk deltakelse. I tillegg ble det trukket linjer til tildelingene gjennom utlysninger i Horisont2020. Presentasjonen viser et øyeblikksbilde for 2020. Det kom fram at mange av fellesinitiativene enten supplerer eller komplimenterer de nasjonale utlysningene og at det gjennom Horisont2020 er tildelt prosjekter som dekker hele bredden av porteføljens ansvarsområder.

Styret satte pris på orienteringen. Styret ønsker en mer inngående forklaring av figur med dimensjoner og retning som ble benyttet i presentasjonen, slik at de kan tilpasses styrets behov og ønsker for retning.

Vedtak: *Styret tar orienteringen til etterretning.*

Sak PSBIOMIL 8/21 Investeringsplan 2022-2024

Administrasjonen innledet med en kort orientering om Forskningsrådets rammer og mal for investeringsplan, samt planene slik de så langt er utviklet. Styret vil få porteføljeanalyse forelagt til neste møte som støtte for videre arbeid med investeringsplan.

Styret takket for god innledning. I styrets diskusjon ga de støtte til nåværende opplegg der vi veksler mellom brede tverrgående temaer, som matsystemer og arealer under press, gjennom utlysninger over flere år og mer spisset tematikk. Hovedtrekkene i vedtatt investeringsplan ønskes videreført. Forslaget om å løfte miljøgifter og forurensinger som tematikk for egen utlysning i 2022 ble støttet av styret.

Vedtak: *Administrasjonen tar med innspill fra porteføljestyret i videre planlegging av investeringer.*

Sak PSBIOMIL 10/21 Orienteringer

Administrasjonen orienterte kort om:

- a) Grønn plattform med vekt på status for forprosjektsøknader til fristen 6. januar og veien videre frem mot hovedsøknader
- b) Fellesmøte mellom styreleder og nestleder i PS BIOMIL og PS HELSE, med vekt på oppfølgingspunkter
- c) Resultater fra formidlings- og kommunikasjonsutlysning i 2020
- d) Regjeringens nylige klimamelding, med vekt på implikasjoner for sektorene mat, skog, sirkulær økonomi, miljø og bioressurser

Vedtak: *Styret tar orienteringene til etterretning.*

Sak PSBIOMIL 11/21 Eventuelt

Tre saker ble meldt inn til eventuelt.

Styret bad administrasjonen redegjøre for

- a) kritikken som er fremkommet i Khrono og andre medier vedrørende Forskningsrådets søknadsbehandling i 2020
- b) erfaringer fra arbeidet med Covid19 tiltakene. Saken ble utsatt til neste møte.

Administrasjonen meldte inn en orientering om endringer i administrative ressurser og roller.

Sak PSBIOMIL 12/21 Evaluering av møtet

Styret uttrykte tilfredshet med opplegg for møtet og forberedende sakspapirer.

Styret ønsker lengre pauser, gjerne på 15 minutter.

Det var bra med gruppearbeid og dette kan gjerne planlegges for senere møter også.

Styret fant det veldig inspirerende å ha inn gjesteforelesere med relevante innlegg, og ønsker flere prosjektpresentasjoner.

Sak PSBIOMIL 13/21 Godkjenning av vedtaksprotokoll

Vedtak: *Protokollen godkjennes.*